



# Een lesje duurzaam en planmatig groenbeheer

## Kostenbewust werken met het oog op de toekomst

De ontwikkelingen binnen het ontwerp en het beheer van de groene buitenruimte hebben de afgelopen decennia niet stilgestaan. Gewijzigde inzichten, maar ook de noodzaak tot duurzamer, efficiënter en meer kostenbewust werken, hebben gezorgd voor een aantal verschillende wijzen van aanpakken. Rob Arbeider van IPC Groene Ruimte breekt in dit artikel onder meer een lans voor het weer operationeel maken van de aanwezige vakkennis en ervaring op het gebied van groen.

Auteur: Rob Arbeider, IPC Groene Ruimte

Tot ongeveer 1980 werd het groenbeheer op traditionele wijze uitgevoerd: netjes en verzorgd groen, met toepassing van specifieke ontwerpstijlen en een variatie in cultuursoorten. Door de stijging van loonkosten werd deze wijze van beheer vanaf de jaren 80 van de vorige eeuw in veel gevallen te duur bevonden. Toch vormt dit soort groen nog vaak de kern binnen de bebouwde kom.

In de jaren 80 ging men uit kostenoverwegingen over op het gebruik van inheemse boom- en struiksoorten. Het idee achter deze vorm van groenbeheer was dat met deze aanpak minder

onderhoud noodzakelijk zou zijn. Dit bleek echter niet het geval: deze soorten bleken snel te groeien, waardoor juist meer onderhoud nodig was. De term 'achterstallig onderhoud' begon opgang te maken.

Vanaf ongeveer 1990 deed natuurlijk (ecologisch) groenontwerp en -beheer zijn intrede. Het volgen van de natuur en het gebruikmaken van inheemse kruidensoorten staan centraal bij deze aanpak. Doel hierbij was vooral het ontwikkelen van kruidenrijke vegetaties in de openbare ruimte. Dit mondde echter vaak uit in het bevoordelen van bepaalde minder voorkomende soorten. De vraag

zou nu moeten zijn: wat is de bijdrage van ecologisch beheer aan de soortenrijkdom, oftewel biodiversiteit?

Vanaf ongeveer 2005 ontwikkelde zich onder invloed van maatschappelijke veranderingen een nieuwe aanpak: duurzaam en planmatig groenontwerp en -beheer. Deze aanpak concentreert zich op de processen die bij groenontwerp en -beheer centraal staan: natuurlijke én organisatorische processen. Er heeft daardoor een omslag plaatsgevonden van 'beleving' naar resultaatgericht werken in het groen. Daarbij geldt: niet de inspanning telt, maar het resultaat, en beslis-



geleerd dat deze soorten erg snel groeien en dat mengsels van bijvoorbeeld wel zestien soorten als gevolg hadden dat uiteindelijk de best aangepaste soort won. Je houdt uiteindelijk dus (veel) minder soorten over.

- Ecologisch beheer heeft ons veel geleerd over natuurlijke processen. Ook dat de wijkers in het 'wijkers-blijverssysteem' ecologisch de meest waardevolle soorten blijken te zijn als het gaat om biodiversiteit. Zo blijkt de grote brandnetel voor de biodiversiteit een veel hogere waarde te hebben dan minder voorkomende soorten als wespenorchis of rietorchis.
- Duurzaam en planmatig groenontwerp en -beheer heeft ons laten inzien dat je bij groenontwerp en -beheer rekening moet houden met natuurlijke én organisatorische processen. Je kunt geen stappen in die processen overslaan: dat leidt tot kostenverhoging en een resultaat zonder voldoende draagvlak.

#### Vakkennis en ervaring operationeel maken

Wat gaan we nu met deze lessen doen? Goed naar de toekomst kijken is mijns inziens pas echt mogelijk wanneer je de lessen uit het verleden daarin betreft. Zo voorkom je dat telkens dezelfde fouten worden gemaakt. Ervaringen uit het verleden hebben een directe relatie met vakkennis. Het goed kunnen onderscheiden van hoofd- en bijzaken is daarbij een van de belangrijkste aspecten. Het belang van deze ervaring en vakkennis is echter de afgelopen jaren door allerlei procedures en regels binnen het groen op de achtergrond geraakt. Er is in Nederland gelukkig nog steeds voldoende vakkennis en ervaring op het gebied van groen aanwezig. De vraag is: hoe maken we die weer operationeel?

#### Kostenbewust werken: hoe doe je dat?

Twee inzichten die beide vakkennis en ervaring activeren, kunnen aanzienlijke besparingen opleveren. Ik licht ze beide voor u toe:

#### Bezuinig niet op noodzakelijk regelmatig onderhoud

Kostenbesparingen in het groen vinden veelal plaats door minder werk uit te laten voeren of door groen om te vormen. Hierbij wordt vaak geredeneerd vanuit het verlagen van het onderhoudsniveau op de korte termijn, vanuit beelden, of vanuit gemiddelde cijfers (die niet voor niets gemiddeld zijn). Vergeten wordt vaak dat groen leeft en niet over één jaar kan worden bekeken,

maar eerder over minimaal vijf jaar om een juiste onderbouwing te geven van de kostenbeheersing. Het is dus goed mogelijk dat werkzaamheden die niet op tijd worden uitgevoerd, steeds duurder worden bij een volgende ingreep. Zoiets zou geen enkele ondernemer in zijn hoofd halen! Achterstallig onderhoud is altijd duurder en ingrijpender dan onderhoud dat regelmatig en op tijd wordt uitgevoerd. Hard ingrijpen in het groen is slecht voor de natuur, slecht voor de klantenbinding en slecht voor de portemonnee. Wanneer de dynamiek wat lager wordt gehouden, weet je zeker dat natuur daarna niet 'ontploft'. Gevolg: kostenbesparing!

## Je kunt je afvragen of bepaalde werkzaamheden die in het groen worden uitgevoerd wel zo noodzakelijk zijn

#### Kijk kritisch naar werk dat wél uitgevoerd wordt

Je kunt je afvragen of bepaalde werkzaamheden die in het groen worden uitgevoerd wel zo noodzakelijk zijn. Stel, je betreft het natuurlijke proces erbij en je stelt jezelf bij elk groenobject de volgende vraag: wat gebeurt er als ik niets doe? Als niemand last heeft van de manier waarop de natuur zich op een bepaalde plaats ontwikkelt, waarom zou ik dan werkzaamheden uitvoeren? Als er geen randvoorwaarden zijn (zoals het vrijhouden van een voetpad), is het lang niet altijd nodig om in te grijpen. In de praktijk is inmiddels gebleken dat je door het volgen van deze gedragslijn binnen een gemeente bijvoorbeeld geen dunningen meer hoeft uit te voeren. Daardoor kan die gemeente 100.000 euro uitsparen en als cadeau nog eens meer dan 20% minder klachten van burgers te behandelen krijgen. Dat betekent opnieuw: kostenbesparing en nog eens kostenbesparing!

#### Planmatig groenbeheer

Duurzaam en planmatig groenbeheer sluit aan bij de bovenstaande overwegingen. Deze beheervorm neemt de lessen uit het verleden mee en houdt bij de aanpak van groen rekening met zowel de natuurlijke als de organisatorische en maatschappelijke processen. Al aan het begin van

singen worden genomen op basis van de vastgestelde doelen en randvoorwaarden, niet op basis van meningen.

#### Wat hebben we geleerd van al deze verschillende manieren van aanpakken?

- De kosten van traditioneel beheer (onder andere vaste planten) blijken na het doorrekenen van alle kosten met behulp van rekenmodellen bij nader inzien mee te vallen ten opzichte van andere vormen van groenbeheer. Daarnaast wordt dit soort groen nog steeds gewaardeerd door de gebruikers.
- Het gebruik van inheemse soorten heeft ons

het gehele proces worden de doelen vastgesteld en wordt bepaald wat het eindbeeld zal zijn. Zo wordt voorkomen dat er later in het traject discussies ontstaan tussen betrokkenen, zowel binnen de organisatie als daarbuiten.

#### Maar hoe?

Bij planmatig groenbeheer wordt van tevoren duidelijk omschreven wat vanuit het project gewenst is ('Wat willen we?') en wat de randvoorwaarden zijn ('Wat hebben we?'). Zo kan er worden geredeneerd op basis van feiten en randvoorwaarden, en niet meer op basis van meningen. De vraag 'Hoe gaan we dit realiseren?' is dan met breed draagvlak te beantwoorden.

Deze aanpak geeft ook antwoord op (deel)vragen als:

- Hoe kunnen we de biodiversiteit verhogen?
- Hoe lossen we knelpunten tussen opdrachtgever en opdrachtnemer op? Hoe verhoudt het bestek zich tot het kwaliteitsplan en wat is de rol van randvoorwaarden binnen het beheer?
- Hoe krijgen we draagvlak voor projecten en onderhoudsmaatregelen bij ontwerpers, ecologen en beheerders? Hoe halen we groen uit de 'belevingswereld' en hoe maken we het zakelijk?

#### Vakkennis

Ik kom weer even terug op het operationeel maken van de aanwezige kennis en ervaring in het groen. Bij IPC Groene Ruimte maken adviseurs zich al enkele jaren sterk voor de planmatige aanpak van groen als uitgangspunt bij trainingen en opleidingen op het gebied van groenontwerp en -beheer. Zowel uit het oogpunt van efficiëntie en effectiviteit als van kostenbesparing loont het om vakkennis en ervaring bij kennisoverdracht te benutten. Bij trainingen en opleidingen kijken de adviseurs en trainer vooral naar de praktijk: hoe kun je met enige afstand de groenpraktijk beoordelen en welke redenering houd je aan bij het al dan niet nemen van maatregelen?

Groenbeheer leer je niet alleen in de schoolbanken. Mijn ervaring is dat praktische trainingen ter plekke – *in company and outside* – effectiever zijn. Tijdens de training *7 stappen naar duurzaam en planmatig groenbeheer*, bijvoorbeeld, bezoeken we objecten. Daarna werken we gezamenlijk aan het oplossen van de gesignaleerde knelpunten. Vanuit deze gedachte is het uiterst effectief wanneer meerdere deelnemers met verschillende functies binnen één organisatie aan de training

deelnemen. Een zo groot mogelijke diversiteit aan deelnemers – van beleid tot uitvoering – levert het beste resultaat voor de organisatie. De planmatige aanpak betekent een andere manier van werken: betrokkenen moeten steeds op één lijn zitten voordat er een besluit kan worden genomen.

Tijdens de training wordt gebruikgemaakt van het Basisboek groenontwerp en -beheer (auteur: Rob Arbeider, uitgave IPC groene Ruimte, red.). In dit praktische boek worden de natuurlijke en organisatorische processen beschreven en wordt de planmatige benadering van groenontwerp en -beheer uitgebreid toegelicht.

#### Aanpak specifieke problemen

We komen in de praktijk van het groenonderhoud ook steeds meer specifieke knelpunten in het beheer van het groen tegen. En dat is zeer vanzelfsprekend, vanwege de veranderde en veranderende inzichten in groenaanleg en -onderhoud die ik in de inleiding schetste. Heel vaak ligt de oplossing bij meerdere disciplines, waardoor het buitengewoon complex kan zijn om voor de meest (kosten)effectieve oplossing te kiezen. Echte groenmensen zullen zonder veel nadere toelichting begrijpen wat ik daarmee bedoel. Voor organisaties die zich hierin herkennen, verzorgen we als opleidingsorganisatie trainingen geheel op maat, over groenonderwerpen die de organisatie zelf aandraagt. Tijdens die trainingen stellen we specifieke knelpunten centraal. En vervolgens lost niet de trainer het probleem op, maar de deelnemers zelf, op basis van inzichten en kennis die tijdens de training worden opgedaan. Doel: een concreet, realistisch en door de organisatie gedragen resultaat...



Stuur of twitter dit artikel door!

Scan of ga naar:

[www.stad-en-groen.nl/artikel.asp?id=41-4964](http://www.stad-en-groen.nl/artikel.asp?id=41-4964)



Rob Arbeider is trainer en adviseur bij IPC de Groene Ruimte